

ואת הגיחור ואת הלוקון וכו' דמדלא תני בה נמי פיל וקוף וקיפוף אלמא דלא נקט התנא בהך ברייתא אלא באותן דשייך לומר דמצטער עליהן כיון דהן בני אדם כמותו והתם איכא לחלק בין ממעי אמו לאינן ממעי אמו אבל כולן מיירי במצטער עליהם אבל הך ברייתא דפיל וקוף וקיפוף אינו משום דמצטער אלא דמברך על שינוי הבריאה:

פסק השו"ע

בהלכה ראשונה כולל השו"ע את כל המקרים שבהכרח נשתנו מברייתן ומברך משנה הבריות

5. שולחן ערוך אורח חיים סימן רכה סעיף ח - ט

סעיף ח: הרואה כושי; וגיחור, דהיינו שהוא אדום הרבה; והלוקון, דהיינו שהוא לבן הרבה; והקפח, דהיינו שבטנו גדול ומתוך עוביו נראית קומתו מקופפת ובכורות [דף מ"ה] משמע דהוא אריך וקטין ולפי שדק הוא אינו יכול לסבול קומתו ונכפף ודומה כמי שחוליותיו שמוטות. מ"א; והננס והדרקונה, דהיינו מי שהוא מלא יבלת; ופתויי הראש, שכל שערותיו דבוקות זה בזה; ואת הפיל; ואת הקוף, מברך: בא"י אמ"ה משנה הבריות.

בהלכה השניה השו"ע כולל את המקרים שעשויים להיות מלידה וברכתם משנה הבריות או בשינוי מאוחר וברכתם דיין האמת. ופוסק בסתם שמברך אפילו על מי שלא מצטער

סעיף ט: הרואה את החיגר; ואת הקטע; ואת הסומא; ומוכה שחין; והבהקנין, והוא מי שמנומר בנקודות דקות, אם הם ממעי אמו, מברך: משנה הבריות, ואם נשתנה אחר כך, מברך: דיין האמת שבה לו זה ע"י עונש;

ויש מי שאומר דדוקא על מי שמצטער עליו (לשו"ע המחלוקת בכל הברכות לב"ח, ט"ז גר"א דווקא בדיין האמת. אבל במשנה הבריות ובפיל וקוף מוסכם שמברך אפילו לא מצטער. וכן בחזו"ע עמ' תנו), אבל על עכו"ם אינו מברך. וה"ה לכל מי שאינו מצטער עליו. משנ"ב כח.

מלשון הרמב"ם נראה שמברך גם על שינויים נוספים

6. רמב"ם הלכות ברכות פרק י הלכה יב

הרואה את הכושי ואת המשונן בצורת פניהן או באיבריהם מברך ברוך אתה יי' אלהינו מלך העולם משנה את הבריות.

וכן כתבו פוסקים רבים שאדם או בעל חיים משונה בצורתו מברך עליו

7. ספר לבקר בהיכלו עמוד קפ הרב אליהו אריאל

וכן מצאתי לכמה מרבתינו האחרונים שכתבו בפשיטות לברך על עוד משונים שלא הוזכרו בגמ' ובשו"ע ע"י במור וקציעה סי' רכ"ה שכתב שיש לברך על ענק כשאינו רחב לפי מידותיו ברכת משה"ב. ... וכן בחזו"י בקיצור ההלכות סי' רכ"ה כתב בזה"ל 'ובחודש טבת תנ"ה הביא יהודי הדר סמוך לכאן ק"ק פרנקפורט עגל חי בראש אחד ושני אחוריים נפרדים זכר ונקיבה ובעל שש רגלים ושני היתרים תלויים סמוך לאחורונים והוריתי לברך עליו משנה הבריות' וכן בשו"ת שב"י סי' ד' כתב שברך על ראיית תאומי סיאם כדין והיינו משה"ב וחזינן מכל זה שהיה פשוט להם שכל המשונים שהוזכרו בגמ' הם לאו דוקא וצריך לברך גם על שאר משונים.

על איזה כושי מברך

בשו"ת הלק"ט סובר שברכה על כושי היא דווקא כשנולד להורים לבנים שאם לא כן זהו מנהגו של עולם

8. שו"ת הלכות קטנות חלק א סימן רמ

שאלה הא דרואה כושי מברך מהו: תשובה נראה דהיינו א' שנולד כושי ואביו ואמו לבנים אבל על בני כושים נראה דאין לברך על הראשונים אנו

ברכה על ראיית בריות משונות או נאות ועל הפיל והקוף

מקור הדין

1. תלמוד בבלי מסכת ברכות דף נח עמוד ב

אמר רבי יהושע בן לוי: הרואה את הבהקנים זומים לעגים אומר ברוך משנה הבריות. **מיתבי:** ראה את הכושי שחור הרבה ואת הגיחור חום הרבה. אלמוני ואת הלוקון לבן יותר מלוי ואת הקפח בטן גדול, מתוך עביו נלאת קומתו מקופפת, לשון אחר: קפח – אכוד הרבה, ופלטפו שמוט וכולט למטער הוי ואת הננס ואת הדרניקוס ודל"ש +מלא יבלת+, לשון אחר: פיו עקו אומר ברוך משנה את הבריות.

את הקטע ואת הסומא ואת פתויי הראש ששערו כנמטא, כל שערו דבוק זה בזה, פלטי"ר +זומה ללכז+ ואת החגר ואת המוכה שחין ואת הבהקנים אומר ברוך דיין אמת! – לא קשיא, הא – ממעי אמו מברך משנה הבריות, הא – בתר דאיתליד מברך דיין האמת. דיקא נמי, דקתני דומיא דקטע לממעי אמו הו, שמע מינה.

תנו רבנן: הרואה פיל קוף וקוף עוף שקוין וולט"ר +עיט, נשג+, וק לו לסתות ולחיים כאלם אומר ברוך משנה את הבריות.

מהו קיפוף?

- רש"י – עיט, נשר
- **תוספות** (חולין סג א) – תנשמת / ינשוף / מין חיה (והובא בכ"ח אות ב)
- **אבודרהם** (הל' ברכות שער שמיני): ינשוף

האם צריך מצטער בראייתן

דעת הראב"ד שמברך דווקא שמצטער בראייתן

2. טור אורח חיים הלכות ברכת הפירות סימן רכה

וכתב הראב"ד דוקא על מי שמצטער עליו דומיא דבריות טובות שיש הנאה לרואה.

הבי" מקשה מה שייך צער בפיל וקוף

3. בית יוסף אורח חיים סימן רכה אות ח - ט ד"ה הרואה את

טעמא דמסתבר הוא אלא שקשה מפיל וקוף דלא שייך בהו מצטער עליהם ואפ"ה מברך [בדק הבית] וכן כתב רבנו ירוחם (ני"ג ח"ב קד ריש ע"ב) בשמו [עד כאן].

וה"ר דוד אבודרהם (עמ' שמג) כתב בשם הראב"ד בר יצחק (האשכול הל' ברכות הודאה) שאפילו על גוי מברך:

הב"ח משיב שדברי הראב"ד דווקא לברכת דיין האמת או דווקא לבריתא העוסקת בשינוי באנשים ולא בחיות. ובפיל וקוף מודה שלא תלוי בצער

4. ב"ה אורח חיים סימן רכה

ויש לתרץ דלא קאי הראב"ד אברכת משנה הבריות דכיון דמברך על שינוי הבריאה אפילו אינו מצטער צריך לברך אלא קאי אברכת דיין האמת שצריך לברך אם נשתנה אה"כ על זה אמר הראב"ד דוקא על מי שמצטער דומיא דבריות טובות דמברך על מה שנהנה הכא נמי מברך על מה שמצטער

ועוד י"ל דלא קאי הראב"ד אהך ברייתא דתני בה הרואה פיל וקיפוף וקוף אומר ברוך משנה הבריות אלא אאיך ברייתא דתני בה ראה את הכושי

כן פעם שני. ו"א דמברך מל' ל' ככל ברכות הראייה אם לא ראה אחר **כיוצא בו** כלומר מברך לאחר ל' שוב על פיל אם לא ראה שוב פיל תוך ל'. ופשוט גם לשו"ע הוא דעל **אחר** כלומר ברך על פיל וכעת ראה קוף מברך אפילו תוך ל':

משנ"ב (ז): ולמעשה יש להורות דיברך אחר ל' בלא שם ומלכות [א"ר ע"ש]: וכן העתיק בספר וזאת הברכה (עמ' 156).

הפוסקים הסתפקו האם להשו"ע בשינוי ששייך בו צער יכול לברך כמה פעמים

14. משנה ברורה סימן רכה ס"ק כט - ל

(כט) ואינו מברך וכו' - זה קאי גם אברכת משנה הבריות [ט"ז] ור"ל דאפילו ראה כושי אחר [וכה"ג שארי דברים הנ"ל] אחר שלשים יום ג"כ אינו מברך והטעם דעל שינוי אין שייך לברך רק פעם ראשון שרואה הדבר והשינוי גדול בעיניו

ומשמע מהט"ז דכ"ש דקאי המחבר אברכת דיין האמת אמנם בספר נהר שלום כתב דלענין דיין האמת שהוא דוקא על קרובו ואוהבו שמצטער עליו מסתברא דאם רואה זה עוד על קרובו אחר בודאי נתגדל עליו עוד הצער יותר ושייך לברך ע"ז דיין האמת:

הסבורים שמברכים כל שלשים יום

והרמ"א פסק כטור לברך כל ל' יום

15. שולחן ערוך אורח חיים סימן רכה סעיף ט

הגה: ויש אומרים משלשים יום לשלשים יום (טור) פ"י שלא ראה אחר כיוצא בו תוך ל' יום. מ"א.

16. עולת תמיד סימן רכה ס"ק ו

פירוש אבל לאחר שלשים אפילו רואה אותו אדם עצמו מברך, וכל שכן אם רואה אחרים בדוגמתו שמברך:

וכ"כ בשלחן שלמה (לר' שלמה מירקס אב"ד מיר לפני כ-300 שנה) שאחר ל' יום מברך שוב עליו או על כיוצא בו וכן נראה למעשה נטיית הציני אליעזר (יב כב). וכן דעת הגרע"י לברך כל ל' יום (מעין אומר א. ס. ילקו"י רכה עמ' תרט בהערה).

הסבורים שבכרייה אחרת מברך בכל אופן אפילו באותו יום

ובדב"ז כתב שרק על אותה ברייה לא מברך שוב אך אם רואה אחר יכול לברך

17. שו"ת רדב"ז חלק א סימן רצו

רבי דוד בן שלמה אבן זמרא נולד בספרד בשנת ה"א רל"ט (1479) ונפטר בשנת ה"א של"ג (1573) בצפת. היה אב"ד במצרים ללא תשלום והתפרנס בעושר ממסחר.

דבר זה נשאל מלפני הר"ר אברהם אב ב"ד והשיב... וכן נמי השלטונים והמלכים והכושי והגיחור והלבקן. וכן הנהרות והימים והמדברות שאותו המלך בעצמו ראה או הכושי כבר ראהו פעם אחרת תוך ל' יום אינו צריך לברך אבל שלטון או מלך אחר או כושי או נהר אחר שלא ראהו הוא עצמו תוך ל' יום אפי' ראה ביום א' מאה מלכים או ק' חכמים או ק' כושיים מברך על כולם שהוא כמו ברקים ורעמים שהם מפסיקים שכל ברק וברק ורעם ורעם הוא דבר בפני עצמו

וכ"כ בשו"ת נבחר מכסף (סימן ב. לר' ישעיהו פינטו נולד בשנת שכ"ה (1565) בעיר דמשק שבסוריה. תלמידו וירשו של מהר"ו בהנהגת הקהילה) שמברך שוב 'כיון שהם גופים מוחלקים'.

ויש לדון בדעת החזו"ע (עמ' תיח-תיט) צ"א (ז מט ט ז) שפסקו כרדב"ז לענין ברכה על בתי עלמין שונים. וכן בדעת הליכ"ש (כז כז) שפסקו כרדב"ז לענין עושה מעשה בראשית האם יסכימו גם שבגופים מוחלקים מברך באותו יום 'משנה הבריות'.

מצטערים אבל אח"כ מנהגו של עולם הוא דכושי יוליד כושי: ואם הם כושים וילדו לבן כהוא מלך הערב (תנחומא פ' נשא) אפשר לומר ברוך הטוב: (וכן כתב בכה"ח ז)

נגאים נוספים לברכה

א. שלא שכיח שם הרבה אנשים כאלה (משנ"ב כד)

ב. שאין זה מום העשוי לחלוף (משנ"ב שם)

האם מברך בראייה שניה לאחר ל'

דעת הראב"ד שמברך רק בראיה ראשונה בחייו ודעת הטור שברכה זו היא כשאר ברכות הראיה ומברך אחת לשלשים יום

9. טור אורח חיים הלכות ברכת הפירות סימן רכה

וכתב עוד שאינו מברך אלא פעם ראשונה שהשינוי עליו גדול מאוד. ולפי מה שכתבתי למעלה מברך אחד לשלשים יום:

הסבורים שמברכים פעם בחיים (ואם לא ברך הפסיד נראה שהפסיד)

השו"ע פסק כראב"ד לברך פעם בחיים על כל סוג ראייה

10. שולחן ערוך אורח חיים סימן רכה סעיף ט

ואינו מברך אלא פעם ראשונה, שהשינוי עליו גדול מאד.

העולת תמיד בדעת השו"ע שאינו מברך אפילו על אדם אחר

11. עולת תמיד סימן רכה ס"ק ו

להרב שמואל ב"ר יוסף מקרקא נולד בקרקא שבפולין סביב שנת ת' 1640

פירוש אפילו רואה אדם אחר שבו אלו דברים הנזכרים אינו מברך, ולא דמי לדלעיל סימן רי"ח סימן ג' דפסק המחבר דמברך משלשים לשלשים, דשאני הכא דמברך על השינוי הבריאה די לו בפעם ראשונה שהשינוי גדול מאוד בעיניו, וכמו שמבאר המחבר בסוף לשונו.

וכן החיי אדם כותב שכיון שמברכים ברכות אלו רק בראיה ראשונה נמצא שאם לא ברך כבר לא יוכל לברך לעולם

12. חיי אדם חלק א כלל סג סעיף א

רבי אברהם ב"ר יחיאל מיכל דנציגר נולד בעיר דנציג (גונסק) בשנת תק"ח (1748). עסק במסחר, ושימש כמו"צ ללא תשלום. בדיקותו כאשר ירד מנסו קיבל עליו תפקיד של דיין בוויילנה, ושימש בתפקיד זה עד פטירתו בשנת תק"פ (1820).

(ונראה לי מה שאין אנו נוהגין לברך ברכה זו וכן שאין אנו מברכין על כושי וננס משום שאין מברכין אלא בפעם ראשון שהשינוי גדול עליו כדאיתא בש"ע סי' רכ"ה, וכבר כתב המ"א בשם רדב"ז גבי שהחיינו אם לא בירך באכילה הראשונה שוב אינו מברך, ונראה לי שהוא הדין בכל הברכות דכמו דהתם הברכה היא על השמחה וכבר עברה, הוא הדין בכולם. וכיון שאנו רגילין תמיד בזה, אין לנו שינוי גדול (ולכאורה גם לשיטה זו תלה בכך שרגילין בזה תמיד ונמצא לגבי קוף ופיל יודה שמברך. וצ"ע. וראה בסיכום להלכה דעת החזו"א והגרה"ק)

ובערה"ש כתב שאם רואה אחר יכול לברך ונראה כוונתו שאם רואה כושי יכול לברך על לבקן (וזה החילוק בין 'אחר כיוצא בו' שנחלקו 'לאחר' סתם שלא נחלק. וביים הסבירו בשיטתו לחלק יותר ויצא להם תמיחה עליו)

13. ערוך השולחן אורח חיים סימן רכה סעיף יג

ר' יחיאל מיכל ב"ר אהרן הלוי עפשטיין נולד בשנת תקפ"ט (1829) בבבוריסק שברוסיה. היה גיסו של הנצי"ב מוולוז'ין.

וברכה זו דמשנה הבריות אינו מברך על זה אלא בפעם ראשון ולא כל ל' יום מפני שבפעם הראשון נראה השינוי גדול מאד והוא דבר התמוה ולא

ברכת שככה לו בעולמו

בבבלי הברכה שככה לו בעולמו היא על בריות ואילנות

18. תלמוד בבלי מסכת ברכות דף נח עמוד ב

ראה בריות טובות ואילנות טובות אומר ברוך שככה לו בעולמו.

בירושלמי הברכה היא גם על גויים וגם על בעלי חיים

19. תלמוד ירושלמי מסכת ברכות פרק ט הלכה א

הרואה אילנות נאים ובני אדם נאים אומר ברוך שכן ברא בריות נאות בעולמו. מעשה ברבן גמליאל שראה גויה אשה נאה ובירך עליה. לא כן אמר רבי זעירא בשם רבי יוסי בר חנינא רבי בא רבי חייה בשם רבי יוחנן [דברים ז ב] לא תחנם לא תתן להם חן. מה אמר אבסקטא לא אמר פני משה: כלומר וכי אמר לה באיזה לשון כבוד? לא אמר אלא שבח להבורא ברוך וכו'. אלא שכך ברא בריות נאות בעולמו. שכן אפילו ראה גמל נאה סוס נאה חמור נאה אומר ברוך שברא בריות נאות בעולמו. זו דרכו של רבן גמליאל להסתכל בנשים. אלא דרך עקמומיתה היתה. כגון ההן פופסדס והביט בה שלא בטובתו והוא קרוי זוית מלשון פס"א בלע"ז שאדם פוגע בחבירו במקום צר אומר פסאור"א.

השו"ע מוסק בירושלמי לברך גם על בהמה

20. שולחן ערוך אורח חיים סימן רכה סעיף י

הרואה אילנות טובות ובריות נאות, אפילו עכו"ם או בהמה, אומר: בא"י אמ"ה שככה לו בעולמו; ואינו מברך עליהם אלא פעם ראשונה ולא יותר, לא עליהם ולא על אחרים, אא"כ היו נאים מהם.

לכתב לן חיות

בשו"ת ערוגת הבשם כתב שיש בזה איסור דאורייתא של פניה אל האלילים

21. שו"ת ערוגת הבשם אורח חיים סימן לט

הרב משה ב"ר עמרם גרינוולד נולד בהונגריה בשנת תרי"ג (1853) למשפחת רבנים.

מכתב יקרתך הגיעני, וע"ד אשר שאלת להודיעך אם מותר לילך אל צירקוס אשר שם יכולין לראות חיות ובריות משונות... דע דדבר זה מפורש לאסור בכמה דוכתי בש"ס עיי' בע"ז דף י"ה ע"ב ת"ר ההולך לאצטדינין ולכרכים וראה שם את הנחשים ואת החברון בוקיון ומוקיון וכו' ה"ז מושב לצים ועליהם הכל אומר אשרי האיש אשר לא הלך בעצת רשעים... פירש"י קנגיון צידת ח' ע"י כלבים וכל מעשיהם לשם שחוק וכו' עיין שם,

...עיי' שבת דף קמ"ט כתב המהלך תחת הצורה ותחת הדיקנאות אסור לקרותה בשבת ודיוקנה עצמה אף בחול אסור להסתכל בה משום שנאמר אל תפנו אל האלילים מאי גמרא אר"ה אל תפנו אל מדעתכם עיין שם בפירש"י, וא"כ ק"ו דיש בהנ"ל איסור דאורייתא של לאו הנ"ל, ומה גם דאיכא משום מגרה יצה"ר בנפשי' מחמת כמה דברים המובנים, ע"כ שומר נפשו ירחק מדרך חטאים האלה בנפשותם.

22. שו"ת ברכה יורה דעה סימן קמב ס"ק ג

החיד"א מביא שלמדו מדברי הגמרא בשבת איסור כללי להסתכל בדברים שמשכיחים את הקב"ה ומשמע שבכלל זה לראות ציורי חיות

ג. בשבת דף קמ"ט ע"א, ת"ר כתב המהלך תחת הצורה וכו' ודיקנא עצמה אף בחול אסור להסתכל בה, משום שנאמר אל תפנו אל האלילים מאי גמרא, אמר רב חנין אל תפנו אל מדעתכם. ופירש"י, כגון בני אדם המציירים בכותל חיות משונות או דיקנאות של בני אדם של מעשים, כגון

מלחמת דוד וגלית, וכותבים תחתיה זו צורת חיה פ' וכו'. ע"ש. ורבינו הערוך פ' ערך פן, פירוש בזמן שאתם מסתכלין בהם אתם מפנין אל מדעתכם. עכ"ל.

הרדב"ז הביא מחלוקת ראשונים האם מדובר בדברים שיועדו לעבודה זרה דווקא ומשמע להחמיר בכל חיה שאין להתבונן בה

וחזה הוית להרדב"ז בתשובותיו ח"א סימן ק"ז (אלף קעח), שכתב וז"ל, ואף על גב שכתבו התוספות דמיירי שעשאו לשם עכו"ם ועדיין לא עבדום, הרי רש"י והר"ן (שבת סג ב) חלוקים, וכל פוסקי הלכות כתבוהו סתם, משמע דבכל גוונא איירי, וכן בדן, דכיון דטעמא הוי משום שלא יפנו אל מדעתם, מה לי צורת עכו"ם או צורה אחרת. עכ"ל. ע"ש שהאריך, ודחה ראית התוס'.

החיד"א סובר שדעת רוב הראשונים להקל להתבונן בדברים שלא יעדו אותה לעבודה זרה. וסיים שטוב להחמיר

אבל ק"ק במ"ש דכל פוסקי הלכות כתבוהו בסתם וכו', שהרי הרמב"ם פ"ב דע"ז (ה"ב) וסמ"ג לאוין י"ד, הביאוהו גבי עכו"ם. וכן דעת הרא"ש (שבת פכ"ג סי' ב) והטור ורבינו ירוחם (ני"ז ח"ה). וכעת לא אשכחן אלא הערוך ורש"י והר"ן דתרגמוהו אף בצורה דעלמא.

ומ"מ הירא דבר ה' יחוש לדעת הערוך ורש"י והר"ן והרדב"ז, דאסרי בכל צורה דעלמא. ויש לקצר בזה משום מוטב וכו'.

הערת העורך: ד. כל זה בצורות ואנדרטות וציורים כו' מעשה אדם, אבל במעשה שמים כחיות וכדו' לענ"ד לא שייך זה לכו"ע, והווי דלא לוסף עליה, ואדרבא הוא כבוד שמים שיצר הקדוש ברוך הוא בע"ח כו', ויש כו"כ ובמעגל טוב מספר רבינו שביקר בגן חיות.

ביומם של החיד"א הוא מספר שהסתובב בגן של חיות אריות ונמרים

23. מעגל טוב לחיד"א שנת תקי"ד – ג' חשוון

נסענו והגענו לפלורניציה אור הששי כ"ה בו וחנינו באושפיזא יצחק גאליטי והלכתי שם בחצר הד"ר ושם ראיתי אריות ונמרים ושאר כנותהן כי חיות הנה. ומידי עוברי ראתה עיני גנות הטיוול שקוראים גארדינס.

סיכום להלכה

אומרים שיברך ללא שם ומלכות כיוון שלא ניתן לדעת מה נחשב נאה מספיק² (משנ"ב לב. כה"ח סח).

ברכה על נכרי – ברכה זו מברך גם על נכרי (שו"ע שם) ואע"פ שלהתבונן בהם ממש אסור, בראיה בעלמא מותר (מג"א א. ב).

ברכה על אשה – ברכה זו מברך גם על אשה (ירושלמי ברכות ט א) ואע"פ שלהתבונן בהם ממש אסור, בראיה לפי תומו שלא נהנה מותר למעט במקומות שדרך להיות מכוסה (משנ"ה עה. ח. חזו"ע תנו בהערות).

בהמות מורכבות – על פרדה נאה לא יברך כיון שמאוסה ועוד הטעם משום דהם מורכבים מין על שאינו מינו והם נגד רצונו ית' ואיך יברך עליהם ברוך שככה לו בעולמו (כה"ח רכה. סח בשם הלק"ט א רסה).

ראיה שניה בברכת שככה לו בעולמו – כמחלוקת בדין ראיה שניה לאחר שלושים בברכת משנה הבריות כך חולקים כאן (שעה"צ רכה. לד). אמנם בברכה זו אם לאחר שברך ראה שוב יפה ממנה יכול לברך שוב לכל השיטות (שו"ע רכה. י).

בריות משונות – הרואה בריות משונות כלומר כושי שנוולד להורים לבנים (שו"ת הלק"ט א רמ) ואדם שנראה אדום הרבה או לווקן שהוא לבן הרבה. או קפח, דהיינו שבטנו גדול ומתוך עוביו נראית קומתו מקופחת (שו"ע רכה. ה) ויש אומרים שהוא רזה וגבוה מאד (מ"א טו) והננס ואדם שמלא יבלות וכן אדם שכל שערותיו דבוקות זה לזה. מברך 'משנה הבריות' (שו"ע שם).

פיל וקוף – הרואה את הפיל ואת הקוף מברך 'משנה הבריות' כיון שדומים לאדם במקצת דברים (מאירי ברכות נח ב) או כיון שבזמן דור המבול נפרע הקדוש ברוך הוא מן האנשים והפכן לקופים ופילים (מלאכת שלמה כלאים פרק ה משנה ו). וברכה זו לא תלויה בהתפעלות (אשרי האיש לח יח).

פגמי אדם שעשויים להיות מהיים – הרואה את החיגר; ואת הקטע; ואת הסומא; ומוכה שחין; והבהקנין, והוא מי שמנומר בנקודות דקות, אם הם כך ממעי אמם, מברך: משנה הבריות, ואם נשתנו לאחר הלידה מברך דיין האמת כיון שזו מציאות שבאה לו ע"י עונש (שו"ע רכה. ט. משנ"ב כו) וברכה זו מברך דווקא כשמרגיש עליהם צער (שו"ע שם בשם י"א. משנ"ב כז. חזו"ע עמ' תנו) אבל על נכרי אינו מברך (שו"ע שם).

שאר פגמי בריות – מברכים משנה הבריות גם על שינויים נוספים בבריות כגון ענק שאינו רחב לפי מידותיו (מ"ק רכ"ה) עגל עם ראש אחד ושני אחוריים (חזו"ט יאיר קיצור רכ"ה) תאומי סיאם (שב"י סימן ד). אמנם דווקא פגמים שלא מצויים ושלא עשויים לחלוף (משנ"ב רכה. כד).

גן חיות – אדם שהולך לגן החיות להתרשם מפלאי הבריאה ועתיד לראות קוף ופיל. יש אומרים שיברך על החיה הראשונה ויכוין לפטור השניה (הליכ"ש כג הע' 135) ויש אומרים שאם לא רואה אותם יחד יברך על כל אחת ואחת (חזו"ט בארחת רבינו א כה). ויכוין שלא להוציא הראשונה

שאר חיות – משנה הבריות מברך דווקא על פיל ועל קוף ולא על שאר חיות המשונות (פשת לישון השו"ע ושער העין טו ו בשם הגריש"א והגרח"ק) ויש אומרים שמברך על כל חיה משונה (הליכ"ש כג לה).

ראייה שניה ב'משנה הבריות' – על ראיה שניה של בריות המשונות, כגון אדם שראה פיל בילדותו ואפילו לא ברך ושוב רואה עתה פיל, יש אומרים שלעולם לא מברך שוב או שיברך ללא שם ומלכות (שו"ע רכה. ט. משנ"ב ל) ויש אומרים שיכול לברך לאחר ל' יום שלא ראה, בין על אותו מראה ממש ובין על מראה אחר כיוצא בו (רמ"א שם ע"פ עולת תמיד רכה. ו. חזו"ט בארחת רבנו א כד. צ"א יב כב. הגרע"י במעין אומר א. ס. ובילקו"י רכה עמ' תרט בהערה).

אמנם יש אומרים שמה שמחמירים לא לברך בסמוך הוא דווקא כשרואה אותו כושי ממש אבל על כושי אחר מודים שמברכים גם באותו היום (הדב"ו א רצו בשם בעל האשכול. נבחר מכסף סימן ב). או שהרחקה זו היא רק על דברים שחריגים מבני מינם כגון אדם כושי, אבל בפיל וקוף שנבראו כמין שונה מודים שמברך שוב אף באותו היום (שער העין טו הע' כג בשם הגר"ח והחזו"ט א).

ולמעשה המברך לאחר ל' יום על מראה אחר שהוא כיוצא בו של הראשון שברך עליו (וכל שכן על קוף או פיל אחר) ודאי יש לו על מה לסמוך¹.

ראייה שנייה בברוך דיין האמת – יש אומרים שגם למחמירים שלא לברך אלא פעם אחת, זהו דווקא בברכת 'משנה הבריות'. אמנם בברכת 'ברוך דיין האמת' לכל השיטות כל שיש לו שם צער, מברך שוב (ב"ה. משנ"ב רכה. כב).

ברכה על בריות יפות – הרואה אילנות טובות ובריות נאות, כגון טווס מרשים מברך 'בא"י אמ"ה שככה לו בעולמו' (שו"ע רכה. י. חזו"ע עמ' תנו) ויש

² אמנם ממה שדהו הפוסקים בברכה על פרדה נאה ואסרו רק משום כלאים נראה שלא צריך להיות בהמה דווקא מרהיבה כמו טווס. וכן משמע מדברי השו"ע שאם ברך וראה יפה ממנה מברך שוב שתלוי בהתפעלות ולא מוכרח שיהיה היפה ביותר. אלא שברמב"ם (ברכות י ג) כתב 'בריות נאות ומתוקנות ביותר'.

¹ שכן סובר הרמ"א וכן דעת הרדב"ז בשם האשכול וכן דעת החזו"ט שניתנת להעמדה גם אפילו בדעת השו"ע. וראה בר"ן פסחים (כג א) שלא עושים ספק דרבנן לקולא במקום שנעקרת המצווה לגמרי.